

INHOUDSOPGAVE

DEEL I	INLEIDING	9
1.	Lokale democratie onder druk	11
	Fascinerend bestuur	12
	Ambitie van dit boek: benoemen, beoordelen en verbeteren	13
	Leeswijzer	15
2.	Democratie en goed bestuur op lokaal niveau	17
	Democratie	17
	Goed (lokaal) bestuur	21
	Samenvatting	24
DEEL II	HET LOKALE SPEELVELD	27
3.	De lokale politiek als gesloten dorp	29
	Het kleine dorp	30
	Het beperkt aantrekkelijke dorp	31
	Het homogene dorp	33
	Het veeleisende dorp	34
	Het selectieve dorp	36
	Samenvatting	40
4.	Hoe bijzonder zijn lokale partijen? Over feiten en fictie	43
	Feit of fictie 1: in gemeenten zijn er twee soorten partijen: lokaal en landelijk	43
	Feit of fictie 2: lokale partijen herken je aan hun naam	46
	Feit of fictie 3: lokale partijen hebben geen geld	46
	Feit of fictie 4: lokale partijen zijn steviger geworteld in de lokale gemeenschap dan lokale afdelingen	47
	Feit of fictie 5: lokale partijen zijn populair geworden in 2002	48

Feit of fictie 6: lokale partijen hebben geen duidelijk links-rechts profiel	49
Feit of fictie 7: lokale partijen trekken vooral proteststemmen	50
Feit of fictie 8: lokale partijen worden opgericht door politiek niet actieve inwoners	51
Feit of fictie 9: lokale partijen hebben geen contacten op provinciaal en nationaal niveau	52
Feit of fictie 10: lokale partijen zijn eendagsvliegen en kunnen niet besturen	52
Samenvatting	53
5. De lokale verkiezingen en coalitievorming	55
De verkiezingscampagne	56
De opkomst bij lokale verkiezingen	57
Uitslagen van de verkiezingen	62
De (in)formatie en een nieuwe coalitie	63
De rol van de landelijke politiek	66
Samenvatting	67
6. De relatie tussen de gemeenteraad, het college en de burgemeester	69
De gemeenteraad: continu op zoek naar zijn rol	70
Het college van burgemeester en wethouders	80
De burgemeester: een veelzijdige functie	84
Enkele aanbevelingen voor een nieuwe rolverdeling tussen raad en college	86
Samenvatting	90
DEEL III RESPONSIEF BESTUUR	91
7. De afhakers	93
Een tevreden samenleving	94
Een ongeïnteresseerde samenleving	95
Een kritische samenleving	98
Agressie en bedreiging	100
Een passieve samenleving	102
Samenvatting	103

8.	De aanhakers	105
	Een betrokken samenleving	105
	Drie generaties burgerparticipatie	106
	Het omvangrijk aanbod tweede generatie burgerparticipatie	108
	Derde generatie burgerparticipatie	113
	Goede bedoelingen met wisselend resultaat	114
	Beperkt voortschrijdend inzicht	116
	De gewenste rol van de overheid	118
	Samenvatting	122
DEEL IV PRESTATIEGERICHT BESTUUR		125
9.	De onduidelijke koers vanuit ‘Den Haag’	127
	(On)afhankelijk lokaal bestuur	127
	Wat de landelijke politiek met het lokaal bestuur wil	132
	Landelijke belangen bij lokaal ingrijpen	136
	De terughoudende rol van gemeenten bij het maken van verschil	141
	Samenvatting	143
10.	Beleid, uitvoering en de ambtelijke organisatie	145
	De gemeentelijke organisatie	146
	Ontwikkelingen in de gemeentelijke organisatie door de tijd heen	148
	Klimaat, corona en de Omgevingswet	152
	Oordelen over de gemeentelijke prestaties	156
	Schaalvergroting in het lokaal bestuur: regionale samenwerking en herindeling	158
	Schaalverkleining in het lokaal bestuur: binnengemeentelijk bestuur	161
	Samenvatting	164
DEEL V BEHOORLIJK BESTUUR		167
11.	Het goede voorbeeld	169
	De lokale rechtsstaat	169
	Overtredende overheden	170

Rechtsbeginselen	172
Integriteit en het goede voorbeeld	173
Robin Hoods van de rechtsstaat: regels breken voor het nobele doel	176
Samenvatting	177
12. Tegenmacht	179
Het belang van gedeelde waarden	181
Leren van Omtzigtgate	191
Samenvatting	196
DEEL VI CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	197
13. Stand van zaken van de lokale democratie en het lokaal bestuur in Nederland	199
Responsief bestuur: gedeeld belang, maar wisselende uitvoering	199
Presterend bestuur: goede dienstverlening, maar moeite met grote opgaven	201
Behoorlijk bestuur: toenemende aandacht, maar (gedrags-) verbetering mogelijk	202
Onbegrepen bestuur	204
Samenvatting: geen crisis, wel problemen	207
14. Nadenken over verbetering	209
Een grotere betrokkenheid van de <i>lokale samenleving</i>	209
De <i>landelijke overheid</i> als ‘verre vriend’	210
Meer bewonderde <i>lokale bestuurders</i>	212
Samenvatting	215
Literatuurlijst	217
Erkenning en verantwoording	237